

EL SEGREST DE LA POSSESSIÓ SON AXARTELL DE POLLENÇA (SEGLE XVII)

DAMIÀ VIDAL I RODRÍGUEZ

INTRODUCCIÓ

El present treball estudia un lligall de l'arxiu de Ca'n Danús de Pollença. Aquest arxiu, que conté al voltant de mil-cinc-cents documents d'extensió i d'interès relatiu molt diversos, el més antic dels quals és de finals del segle XV, està essent catalogat mitjançant suports informàtics. La diversitat geogràfica pel que fa a l'origen dels documents de l'arxiu és un feil reflex de successius entroncaments familiars fora d'un àmbit estrictament local: així, hi podem trobar documents de Pollença, Porreres, Lluçmajor, Sencelles, Santanyí i Felanitx, que es centrarien en dues zones allunyades de l'illa i que correspondrien respectivament al llinatge March de Binitíger i Axartell, i els Danús originaris de Santanyí.

En concret, el document que analitzem és un expedient originat pel segrest d'una important possessió de Pollença al seu propietari per part de la Inquisició, per a fer efectiu el cobrament d'una multa molt elevada, a la que fou condemnat per ser sospitós en la mort d'un familiar del Sant Ofici a Pollença, i que bàsicament conté la corresponent correspondència dels creditors o censalistes amb l'Inquisidor, datada entre 1628 i 1658.

L'EXPEDIENT

El lligall¹ conté les còpies autèntiques dels documents en poder de la part deutora, que intervingueren en la causa civil entre les parts, d'una Jaume Axartell i d'altre els seus creditors, en la cúria civil del Sant Ofici de la Inquisició. En total, conté 479 fulles cosides i numerades correlativament fins el número 543, majorment de 32 x 22 cm, en diferent estat de conservació. Malauradament, però, li manquen les 64 primeres fulles i en algunes d'elles, en particular a partir de la número 480, ha desaparegut parcialment el cantó inferior dret —aparentment a causa dels roegadors—, el que afecta en part a la legibilitat d'algunes fulles —però no, en general, a la seva comprensibilitat dins del context. Actualment, s'està procedint a l'escanejat i emmagatzement en suport informàtic de cadascuna de les fulles, per tal d'aturar la gairebé inexorable pèrdua d'informació que suposa el pas del temps sobre el paper.

Els documents es troben ordenats generalment per la data, excepte quan s'hi afegeix algun document acreditatiu, com ara un poder dels creditors o dels seus legítims representants. A l'Apèndix A s'ha inclòs l'índex dels documents de l'expedient, a on alguns d'ells, el més significatiu des del punt de vista del limitat abast d'aquest present treball, fet

¹ Signatura ABD 1169 de l'arxiu de Ca'n Danús de Pollença.

de significació que indiquem amb la data subratllada, es troben transcrits totalment o en part, a l'Apèndix B.

El texts estan escrits majoritàriament en català, en alguns casos també en llatí, en d'altres en llatí exclusivament, i excepcionalment en castellà. Els primers documents, fins la plana 76, presenten un estat defectuós que en dificulta la seva transcripció.

CRONOLOGIA

De l'anàlisi dels documents podem distingir dues parts o etapes. A la primera part del procés s'establí una situació que hom podria qualificar de caòtica, en que es reclamen els corresponents drets individuals. No és però fins a mitjans de 1648 en què es sol·licita per part d'alguns d'ells fer un concurs de creditors. Cal veure en aquesta segona etapa la necessitat de resoldre la situació d'insolvència parcial en la que es trobava el deutor Jaume Axartell i Cànaves de Mosso. Aquesta situació plantejà la qüestió de determinar la distribució dels seus béns —en realitat, els fruits de la seva possessió— entre els creditors. Des del punt de vista de com s'havia de fer —el procediment executiu—, apareix per tant un canvi significatiu: mentre que sembla ser que durant 12 anys, des del segrest de la possessió per part del Sant Ofici el 1636 fins el 1648, es permeté que cada creditor exercités individualment i aïllada la seva acció executiva, a partir d'aleshores es procedeix, per part del Sant Ofici, i a instància d'un dels creditors, a establir un procediment col·lectiu per a que tots els creditors intervinguessin en el procés de cobrament de manera ordenada.

Aquest enfocament col·lectiu oferia avantatges sobre el sistema de reclamacions individuals produïdes fins el 1648: per una part, per als curadors de l'herència de Jaume Axartell, absent aleshores del Regne de Mallorca (potser per complir la pena de desterrament, tot i que no en tenim constància documental), perquè suposava acabar amb el desordre que implicava la multiplicitat de reclamacions particulars de cada interessat, estalvi de despeses, i possibilitat d'arribar a acords per posar fi a la situació; i per altra, per als creditors, ja que mitjançant el procediment col·lectiu s'examinaria el dret de cadascú, es dificultarien els frauds i es col·locaria cada crèdit en el lloc que li pertoqués, evitant així la situació de que un dels creditors passés per davant, per la seva habilitat o prestesa, d'un altre amb dret preferent.²

En definitiva, amb el concurs de creditors s'establí un procediment d'acumulació dels diferents procediments individuals anteriors, un mecanisme en la que els diferents creditors declaren els seus drets de manera documentada i se'n estableix la seva graduació o prelación entre ells, i un procediment per al pagament dels diferents crèdits.

El procés s'inicia pròpiament el 22 d'abril de 1648 amb la carta dirigida per Sebastià Fiol, notari, oficial del Sant Ofici i hereu d'un dels creditors, a l'Inquisidor General, en la que li sol·licita mani fer graduació general entre creditors.³ No havien transcorregut ni quinze dies, quan el també notari Joan Serra, procurador del fisc del Tribunal del Sant Ofici, es dirigeix a l'Inquisidor sol·licitant-li graduació dins el concurs, en raó del deute de la multa de 1000 lliures —parcialment pagat— que li fou imposada a Jaume Axartell pel propi Sant Ofici en raó de la mort de Pere Jordi Alemany el 1636 i que donà lloc a tot

² I. DE CASSO; F. CERVERA: *Diccionario de Derecho Privado*, Tom I, p. 1063, Labor, Barcelona, 1950.

³ Vegi's document #2, a l'Apèndix B.

aquest assumpte.⁴ No tenim a l'abast altres fonts documentals que ens permetin conèixer més detalls dels fets. Val a dir, no obstant, que el condemnat formava part d'una pagesia benestant, emparentada amb llinatges que trobem lligats a l'orde de Sant Joan de Malta; així, veiem com un net seu seria nomenat anys després frare capellà conventual de l'orde, i com aquest procés de segrest de la Inquisició no significà cap entrebanc en el rigorós procés de nomenament.⁵

Aleshores es succeeixen tot un seguit de declaracions de drets dels diversos creditors: així, el mateix 22 d'abril, els jurats de Pollença; el 27 d'abril i el 12 de maig, el notari Joan Ferrer, procurador del reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença; el 22 de maig, el llicenciat Guillem Barrera, prevere, comenador de Sant Antoni, procurador de Francina Cifre natural de la vila de Pollença i vídua de Joan Font notari natural de la Ciutat d'Alcúdia; el 10 de juny, donya Onofra de Verí i Sureda, vídua; el 27 de juliol, Francina Font i Cifre, vídua de Joan Font, notari; el 9 d'octubre, Magdalena Martorell i Axartell muller de J. Antoni Martorell; entre d'altres. Al mateix temps, i per la part del deutor, veiem com sa mare, Joana Cànaves de Mosso, vídua, el 3 d'octubre s'oposa a les pretensions d'alguns d'ells i en particular al-lega que certs creditors estan reclamant quantitats ja pagades,⁶ en el que resulta ser una prova més del desordre anterior imperant que s'intenta ara evitar establint la graduació o prelación en el concurs de creditors.

La sentència de graduació, feta per la cúria civil del Sant Ofici de la Inquisició de Ciutat de Mallorca, fou publicada el 15 de desembre del mateix any de 1648.⁷ En ella s'estableixen fins a 14 graus de crèdits, alguns d'ells en un sol grau, mentre que a d'altres se'ls hi assigna el mateix. En un cas, es desestima la pretensió d'algun creditor per manca de l'aportació documental pertinent.

CONCLUSIONS

Podem veure com arrel d'un incident poc documentat, com fou la mort del familiar de la Inquisició a Pollença Pere Jordi Alemany, fet del que en desconeixem detalls addicionals però que caldria tal vegada emmarcar dins una època d'un clima enrarit per una violència extrema, com foren les disputes entre els bàndols de Canamunt i Canavall les quals, amb algunes etapes de calma aparent, i que marcaren el ritme de la vida mallorquina durant dècades entre finals del segle XVI i la primera meitat del XVII.

Per altre part, estam davant de la situació creada als perceptors de drets reals sobre una important peça de terra productora de riquesa –entre les primeres del municipi⁸– quan aquesta queda de fet, diguem-ne, hipotecada per la probable arbitrietat creada per la Inquisició per tal de fer efectiu el cobrament d'un import, situació en la que és a la vegada jutge i part, i que distorsiona tot un entramat econòmic previ que podríem assumir com a més o menys estable.

4 Veg'is document #3, a l'Apèndix B.

5 D. VIDAL: "Un procés de nomenament de frare capellà conventual de l'Orde de Sant Joan de Malta del segle XVII", *BSAL*, 52 (1.996), 277-294.

6 Veg'is el document 4 a l'Apèndix B.

7 Veg'is el document 5 a l'Apèndix B.

8 F. SERRA DE GAYETA I D'ASPRER: *Aportació a la Història de Pollença*.

La mecànica per arbitrar l'accés, ordenat i prioritzat, dels creditors als recursos produïts per la possessió mostra com la solució que en dret es coneix com a concurs de creditors fou la que establí un ordre a la situació inicial, de la que se'n beneficiaren ambdues parts.

Finalment, en un primer apèndix, recollim el resum dels documents tal com apareixen físicament, en alguns casos per transcripció directa –no normalitzada en la ortografia actual– del resum que apareix en una nota marginal; i en un segon apèndix hem transcrit alguns d'ells, els que ens semblen més representatius.

Òbviament, el detalls queden fora de l'extensió i abast d'aquesta aportació. Hi ha, no obstant, algunes dades que resulten força interessants en el context local de la història de Pollença, com ara la relació dels jurats de la Vila a diferents anys (que actuen en el procés en representació de la Universitat). També resulta significatiu comprovar la influència dels dominics dins l'entorn de la Inquisició i la Universitat: així, veiem com estan acabant la construcció del convent de Sant Domingo i de l'església de la Mare de Déu del Roser, que tenen una aportació important de censals de Son Axartell i que, mancant aquesta, obtenen l'aprovació d'un impost extraordinari (talla o setmana) per part dels jurats.⁹

Amb el present treball hem pretès donar a la llum pública una peça d'un fons documental privat per al seu possible estudi o per al creuament de dades en els eventuais estudis sobre aquesta època, en particular al terme de Pollença i sobre les jurisdiccions de la Inquisició.

9 Veg'is els documents 7 i 8 de l'Apèndix B.

Apèndix A

Índex dels documents inserits dins l'expedient de segrest de Son Axartell, en raó de la condemna de Jaume Axartell i Cànaves de Mosso per ser sospitós en la mort de Pere Jordi Alemany, familiar del Sant Ofici¹⁰ de la vila de Pollença.

- ???, pp.65-68.
- 18-02-1628 Blai Cifre, pagès..., pp.68-76.
- 08-02-1648 Instància dirigida per Francesch Cabanelles, antic procurador del reverend comú de preveres de l'església parroquial de la vila de Pollença durant els anys 1638 i 1639, al Molt Il·lustríssim Senyor Inquisidor, p. 77.
- 04-04-1648 Corroboració del que al·lega Francesch Cabanelles, p. 78-82v.
- 16-02-1648 Instància dirigida per Miquel Torres, beneficiat a l'església parroquial de la vila de Pollença al Molt Il·lustríssim Senyor Inquisidor, p. 83.
- 06-10-1644 Capbreu, fet l'any 1568, del benefici de 16 £ censals instituït per Jaume Axartell en lo altar major de la Iglesia de Pollença el 16 de juny de 1448, pp.84-86v.
- 12-06-1448 Testament de Jaume Axartell, pp. 87-92v.
- 14-06-1449 Berengari Maioricarum posseïdor del benefici fundat per Jaume Axartell, pp. 92v-93v.
- 22-04-1648 Carta dirigida per Sebastià Fiol, notari, oficial del Sant Ofici, al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, en la que li sol·licita mani fer graduació general entre creditors, p.94.
- 06-05-1648 Carta dirigida per Sebastià Fiol, notari, oficial del Sant Ofici, al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, en la que li sol·licita la inclusió en la graduació general de creditors que s'està fent, i documents annexes, pp.95-155.
- 27-04-1648 Instància dirigida per Joan Ferrer notari procurador del reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, p.156-156v.
- 22-04-1648 Els jurats de Pollença contra les ànues mercès de Son Axartell, p.157.
- 06-05-1648 Instància de Sebastià Fiol, notari oficial del Sant Ofici al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, contra Jaume Axartell, dirigida al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, p.158-158v.
- 12-05-1648 Instància de Joan Ferrer notari procurador del reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença, contra Jaume Axartell, dirigida al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, p.159-159v.
- 14-05-1648 Joan Serra notari procurador del Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició a Jaume Axartell i creditors. pp. 160-161v.
- 22-05-1648 Instància dirigida pel Llicenciat Guillem Barrera prevere comenador de Sant Antoni, procurador de Francina Cafre natural de la vila de Pollença, vídua de Juan Font notari natural de la Ciutat d'Alcúdia, al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, i documents annexes, p.162-178v.
- 30-05-1648 El Sr. Comenador de Sant Antoni contra Son Axartell, p.179.
- 10-06-1648 Dona Onofra de Verí vídua contra la possessió de Son Axartell, p.180.
- 27-07-1648 Francina Font contra Son Axartell, pp. 181-193.
- 03-10-1648 Juana Canaves vídua, curadora de l'herència de Jaume Axartell son marit i de Jaume son fill, contra els creditors de la ànnua mercè de Son Axartell, pp. 194-203.

¹⁰ Els documents que es poden trobar transcrits —parcialment o total— a l'apèndix B s'indiquen amb la data subratllada.

- 09-10-1648 Magdalena Martorell i Axartell muller de J. Antoni Martorell contra la ànnua mercè i fruits de Son Axartell, pp. 204-215v.
- 16-11-1648 Juana Caneves i Axartell curadora contra Hyeronima Gonçalves, pp.216-216v.
- 26-11-1648 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, pp. 217-218.
- 14-12-1648 Sebastià Fiol notari contra Jaume Axartell y creditors, p.219.
- 15-12-1648 Sentència de graduació feta per la Inquisició en el procés de causa civil dels creditors contra Jaume Axartell, pp.220-223v.
- 08-01-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.224.
- 12-01-1649 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, p.225-226.
- 24-12-1648 Geronyma Gonçalves contra Jaume Axartell y creditors, p.227-229v.
- 21-01-1649 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, p.231-231v.
- 18-01-1649 Certificació de Miquel Torres escrivà de la Universitat de la vila de Pollença, p.232.
- 26-01-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, pp. 233.
- 31-01-1649 Poder notarial, rebut per Antoni Torres notari, dels jurats de Pollença a l'honor Miquel Aloi, p.234.
- 04-02-1649 Acte del cobrament fet per l'honor Miquel Aloi apoderat dels jurats de Pollença, pp.234-236-v.
- 04-02-1649 Miquel Torres, prevere beneficiat a l'església parroquial de Pollença, contra Jaume Axartell y creditors, p. 237-237v.
- 13-03-1649 Geronyma Gonçalves contra la ànnua mercè de Son Axartell, p.238.
- 12-03-1649 Miquel Torres beneficiat y Sebastià Fiol contra Son Axartell, p.239-242v.
- 12-04-1649 Poder notarial rebut pel notari Antoni Torres, dels jurats de Pollença a un dels jurats, Josep Mas i Martorell, p.243.
- 13-04-1649 Acte del jurat Josep Mas i Martorell, p.244.
- 13-04-1649 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntara, dipositari del Sant Ofici, per a que del dipòsit fet en son poder el 23 de març de 1649 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni part al jurat de Pollença Josep Mas i Martorell, apoderat de la Universitat de dita vila, per import de 19 lliures 6 sous i 8 diners, p.245-245v.
- 24-04-1649 Hieronima Gonsales contra la heretat de Son Axartell i Domingo Terrassa, p.246-246v.
- 10-05-1649 Hironima Gonsales contra Son Axartell, p.247.
- 31-05-1649 Miquel Torres beneficiat i Sebastià Fiol contra Son Axartell, p.248.
- 29-05-1649 Sra Dª Onofra de Verf i Sureda contra Son Axartell i creditors, p.249-249v.
- 29-05-1649 Joan Serra notari procurador del fisc del Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició contra Son Axartell i creditors, p.250-250v.
- 01-06-1649 Jaume Axartell contra Dª Onofra Verf vídua i el procurador fiscal, p.251-252v.
- 14-06-1649 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntara, dipositari del Sant Ofici, per a que del dipòsits fets en son poder el 18 i 29 de maig de 1649 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni part a Sebastià Fiol notari, per import de 9 lliures 16 sous i 8 diners, per despeses processals del concurs de creditors, p.253-253v.
- 17-06-1649 El procurador del fisc del Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició contra Jaume Axartell, p.254.
- 19-06-1649 Domingo Tarrassa y Jaume Axartell contra Dª Onofra de Verf y Sureda, p. 255.
- 19-07-1649 Geronima Gonsales contra Son Axartell, pp.256-258v.
- 05-08-1649 Joana Canaves y Axartell vídua contra Dª Onofra de Verf i el procurador fiscal, pp.259-168v.

- 31-08-1649 Miquel Torres beneficiat contra Son Axartell i creditors, p.269.
- 03-09-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell i creditors de aquella, p. 271.
- 04-09-1649 Dª Onofra de Verí i Sureda vídua contra Son Axartell, p.272.
- 06-09-1649 Dª Onofra de Verí i Sureda vídua contra Sebastià Fiol notari, p.273.
- 09-09-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.274.
- 11-09-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.275.
- 11-09-1649 Dª Onofra de Verí i Sureda vídua contra el discret Sebastià Fiol notari y creditors de Son Axartell, p.276.
- 13-09-1649 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.277.
- 13-09-1649 Els jurats de la vila de Pollença contra la ànnua mercè de Son Axartell, p.278-278v.
- 05-08-1649 Certificació amb el segell de la Universitat de la vila de Pollença, feta per Miquel Torres, escrivà, sobre el contingut del Llibre del Clavariat, p.279.
- 15-09-1649 Dª Onofra de Verí i Sureda vídua contra Sebastià Fiol notari i altres creditors de Son Axartell, p.280.
- 16-09-1649 El comú de preveres de la vila de Pollença a Sebastià Fiol notari, p.281.
- 26-09-1649 Miquel Torres beneficiat contra Son Axartell, p.282-283v.
- 22-09-1649 Fiol notari contra Son Axartell i el comú de preveres de la vila de Pollença, p.284.
- 08-10-1649 Dª Onofra de Verí y Sureda contra la curadora de la possessió dita Son Axartell, Sebastià Fiol notari i Miquel Torres, p.285.
- 09-10-1649 Domingo Terrassa procurador de Axartell de Pollença a Dª Onofra Verí i Sureda, p.286.
- 09-10-1649 J. Serra notari procurador del Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició contra Son Axartell, p.287-287v.
- 14-10-1649 Jaume Axartell i procurador Terrassa contra creditors, p.288-288v.
- 14-10-1649 El procurador del Sant Ofici, J. Serra, notari, contra Son Axartell, p.289.
- 19-10-1649 Domingo Terrassa procurador de Canaves y Axartell contra lo fisc y creditors, p.290-291.
- 23-10-1649 Miquel Torres, diaca i beneficiat, contra Son Axartell, p.292-293.
- 23-10-1649 Dª Onofra de Verí y Sureda contra la possessió Son Axartell, p.294-295v.
- 26-10-1649 Domingo Terrassa procurador de Axartell contra Dª Onofra de Verí y Sureda, p.296.
- 27-10-1649 Dª Onofra de Verí y Sureda contra Son Axartell, p.297.
- 06-11-1649 Domingo Terrassa procurador de Axartell contra Dª Onofra de Verí y Sureda, p.298.
- 06-11-1649 Miquel Torres, beneficiat, contra Son Axartell, p.299.
- 08-11-1649 Dª Onofra de Verí y Sureda contra Miquel Torres, p.300.
- 10-11-1649 Miquel Torres, beneficiat, contra Son Axartell, p.301.
- 25-11-1649 Sebastià Fiol notari contra Miquel Torres, p.302-302v.
- 28-11-1649 Miquel Torres, beneficiat, contra Son Axartell, p.303-304.
- 10-12-1649 Geronima Gonsales contra Son Axartell, p.305.
- 11-12-1649 Sentència de graduació del Tribunal de la Inquisició per la que s'inclou a Hieronima Gonzales en la graduació de la sentència de 15 de desembre de 1648, pp.306-306v.
- 11-12-1649 Sentencia del Tribunal de la Inquisició en la que confirma la relació presentada per Miquel Torres contra el deutor Jaume Axartell, p.307-307v.
- 14-12-1649 Acte de Miquel Torres, p.308-309.
- 24-01-1650 Sebastià Fiol contra Son Axartell, p.310-310v.
- 11-02-1650 El reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença, i el seu procurador Joan Ferrer notari, contra Sebastià Fiol notari, p.311.
- 17-02-1650 Dª Onofra de Verí y Sureda contra Son Axartell, p.312.
- 21-02-1650 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.310-310v.

- 05-03-1650 El reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença, i el procurador Joan Ferrer notari, contra Sebastià Fiol notari i creditors de Son Axartell, p.314.
- 17-02-1650 Dª Onofra de Verí y Sureda contra Son Axartell, p.315.
- 14-03-1650 Domingo Terrassa procurador de Axartell contra Dª Onofra de Verí, p.316.
- 10-03-1650 Els jurats de la vila de Pollença contra Son Axartell, pp.317-318.
- 14-03-1650 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, pp.319.
- 02-05-1650 Dª Onofra de Verí y Sureda contra la possessió Son Axartell, p.320-323v.
- 03-05-1650 Acte atorgat pels jurats de Pollença en poder del notari Antoni Torres, p.321.
- 30-05-1650 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.324-324v.
- 03-06-1650 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.325-326v.
- 01-07-1650 Sebastià Fiol notari contra Son Axartell, p.327-331v.
- 19-07-1650 Lo procurador del fisc del Sant Ofici de la Inquisició contra Son Axartell, p. 332.
- 04-06-1650 El reverend comú de preveres de l'església parroquial de Pollença, i el procurador Joan Ferrer notari, contra Sebastià Fiol notari, p.333.
- 28-07-1650 Lo procurador del fisc del Sant Ofici de la Inquisició contra Son Axartell, p. 334.
- 05-08-1650 Domingo Terrassa contra lo procurador del fisc del Sant Ofici de la Inquisició, p.335.
- 12-08-1650 Jaume Axartell contra lo procurador fiscal, p.336.
- * 6 certificacions de rebuts firmades per Leonard Burgues depositari del Sant Ofici, anys 1641-1645, per un total de 362 lliures 13 sous i 9 diners, p.337 v.
- * 2 certificacions de rebuts firmades per Leonard Burgues depositari del Sant Ofici, any 1646, per un total de 210 lliures, que acumulades a les 362 lliures 13 sous i 9 diners, totalitzen 472 lliures 13 sous i 9 diners, p.338 v.
- * 7 certificacions de rebuts firmades per Leonard Burgues depositari del Sant Ofici, any 1646.
- * 15 certificacions de rebuts firmades per Leonard Burgues depositari del Sant Ofici, anys 1642-1646, p. 340.
- 10-11-1650 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, depositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 3 de juny i 7 i 8 de novembre de 1650 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 76 lliures 14 sous a Joan Ferrer notari, procurador del reverend comú de preveres de Pollença, p. 341-341v.
- 28-11-1650 Miquel Torres contra Son Axartell, pp. 342-345.
- 14-12-1650 Lo procurador del fisc del Sant Ofici contra Son Axartell, p.346-346v.
- 26-01-1651 Jurats de Pollença contra Son Axartell, p.347.
- 22-01-1651 Certificació amb el segell de la Universitat de la vila de Pollença, feta per Miquel Torres, escrivà, sobre el contingut del Llibre del Clavariat, p.348.
- 22-01-1651 Poder dels jurats de Pollença al jurat Guillem Cifre de Coloña, p.349-349v.
- 31-01-1651 Acte del jurat Guillem Cifre de Coloña, pp. 350-352v.
- 11-03-1651 Sentència del Sant Ofici sobre el procés de causa civil en concurs de creditors en que es mana passar endavant la subhasta i pública encantació de la possessió Son Axartell de Jaume Axartell, p.353.
- 16-03-1651 Dª Onofra de Verí i Sureda contra Son Axartell, p.354-355v.
- 11-05-1651 Francina Font i Cifre, vídua del notari Joan Font, contra Axartell, pp.356-358v.
- 13-05-1651 Jaume Pujol, notari, contra Jaume Axartell de Pollença, p.359-359v.

- 20-05-1651 Domingo Terrassa procurador de Son Axartell a lo procurador del fisc del Sant Ofici, pp.360-360v.
- 31-05-1651 Lo procurador del fisc del Sant Ofici a Joana Cánaves i Axartell, pp.361-363.
- 05-10-1651 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, p.364.
- 02-10-1651 Certificació amb el segell de la Universitat de la vila de Pollença, feta per Miquel Torres, escrivà, sobre cert contingut del Llibre de Determinacions del Consell de la Universitat, p.365.
- 20-10-1651 Miquel Torres, prevere, contra Son Axartell, pp.366-367v.
- 26-10-1650 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntera, dipositari del Sant Ofici, per a que del dipòsit fet en son poder el 6 d'octubre anterior per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 17 lliures 7 sous a Miquel Torres sebaater, procurador del Miquel Torres prevere beneficiat en la parròquia de Pollença, pp. 368-368v.
- 01-11-1651 Poder dels jurats de Pollença al jurat Gabriel Jaume Vila, rebut per Miquel Torres, notari, i escrivà de la Universitat, pp.369-368v.
- 03-11-1651 Acte de personació del jurat de la Universitat de Pollença Gabriel Jaume Vila a la Cúria del Sant Ofici de la Inquisició de Mallorca, p.370-370v.
- 06-11-1650 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 6 d'octubre anterior per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 17 lliures 10 sous al jurat Gabriel Jaume Vila, pp. 370v-371v.
- 26-01-1652 Margarita Gonzales, donzella, contra Son Axartell, p.372.
- 27-01-1652 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder els 6 i 26 d'octubre de l'any anterior, i el 21 de gener de 1652 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 5 lliures a Ursola Sellas i Serra, vídua, successora de Hieronima Gonzales Sellas sa filla abintestata, difunta, y a Margarita Gonzales sa fillastra, pp. 373-374.
- 16-12-1651 Gabriel Bisbal, prevere de la vila de Pollença, contra Son Axartell, pp.375-375v.
- 24-11-1651 Certificació de Gabriel Fàbregues, prevere i Prior de Pollença, p.376.
- 22-12-1651 Lo reverend Gabriel Bisbal prevere contra los creditors de Son Axartell, p.377.
- 23-12-1651 Magdalena Martorell i Axartell contra Gabriel Bisbal en nom del comú de Pollença, p.376.
- 26-01-1652 Dª Onofra de Verí i Sureda contra la possessió Son Axartell, p. 379.
- 23-02-1652 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, al Molt Il·lustre Inquisidor del Sant Ofici, p.380.
- 21-02-1652 Certificació de Antoni Torres notari sobre cert contingut del Llibre de Determinacions i del Llibre del Clavariat de la Universitat de Pollença, p.381.
- 04-03-1652 Acte de personació del jurat Gabriel Jaume i Vila a la cúria del Sant Ofici, p.382-382v.
- 09-03-1652 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntera, dipositari del Sant Ofici, per a que del dipòsits fets en son poder els 6 d'octubre de l'any anterior per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 9 lliures 2 sous al jurat Gabriel Jaume i Vila, p.382v-383v.

- 11-03-1652 Miquel Amengual de Campanet, procurador Felip Pascual, contra la graduació de Son Axartell de Pollença, p.384.
- 18-03-1652 Fra Bartomeu Cifre de l'orde de Sant Domingo, ecònom del convent de nostra senyora del Roser de la vila de Pollença, al Molt Illustre Inquisidor del Sant Ofici, p.385.
- 06-03-1649 Fra Guillem Cifre de l'orde de Sant Domingo, del convent de nostra senyora del Roser de la vila de Pollença, nomena procurador a fra Barthomeu Cifre, ecònom de dit convent, en acte rebut pel notari Antoni Torrandell, p. 336-337.
- 02-04-1651 Suplicació dels dominics a la Univerisitat de Pollença per aconseguir diners per a poder continuar les obres del convent de Sant Domingo, p.337v-338.
- 18-03-1652 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 26 d'octubre de l'any anterior i 21 de gener de 1652 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 2 lliures 15 sous i 8 diners a fra Bartomeu Cifre de l'Orde de Predicadors, p.388-389v.
- 30-04-1652 Dª Onofra de Verí i Sureda contra Son Axartell, p.390-390v.
- 29-04-1652 Dª Onofra de Verí i Sureda consigna 100 lliures a Joan Serra, notari, a bon compte del que li deu l'heretat de Ferrando Gual, contra l'heretat de Son Axartell per raó de 40 lliures censals anuals li fa dita possessió, p.390v.
- 02-05-1652 Acte de personació de Dª Onofra de Verí i Sureda en la curia del Sant Ofici de la Inquisició, en la que s'obliga a pagar les 100 lliures en càrrec al que li pertoqui del dipòsit de Son Axartell, pp. 390v-391v.
- 06-05-1652 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcàntara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 26 d'octubre de l'any anterior, i 21 de gener i 24 d'abril de 1652 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 100 lliures de Dª Onofra de Verí a Joan Ferrando, p.391v-393v.
- 13-04-1652 Miquel Amengual de la vila de Campanet, i el procurador Felip Pascual, contra Son Axartell de Pollença, i documents anexas, pp. 394-415v.
- 22-04-1652 Certificació del poder atorgat per Miquel Amengual, fill de Montserrat, de la vila de Campanet, a Felip Pascual, en poder del notari Jaume Llobera, p.416.
- 18-04-1652 Domingo Terrassa, procurador de Son Axartell, contra Miquel Amengual de Campanet, p.417.
- 24-04-1652 Antoni March, fill de Antoni, de la vila de Pollença, contra Son Axartell, pp.418-426v.
- 23-05-1652 Joan Serra, notari, en cert nom, contra Son Axartell, p.427-429.
- 28-05-1652 Miquel Amengual de Campanet contra Son Axartell, p.430.
- 28-09-1652 Joana Canaves i Axartell, vídua, contra els creditors, p.431.
- 08-10-1652 Dª Honofra Sureda i Verí contra Bartomeu Roig en cert nom, p.432.
- 15-07-1652 Diversos rebuts firmats pels honorables mossens Francesc Alemany i Joan Martorell, marmassors de Jaume Axartell fadri, difunt, en raó del seu funeral, pp.433-436.
- 23-12-1652 La mare priora del convent de Sta. Teresa contra Son Axartell y creditors, per consignació de 100 lliures feta per Dª Onofra de Verí, p.437-438.
- 14-02-1653 Mateu Rotger, prevere de la vila de Pollença, contra Son Axartell, pp.439-439v.
- 12-02-1653 Certificació de Guillem Fàbregues, prevere i Prior de Pollença, sobre poder donat al reverend Mateu Rotger, prevere de dita parròquia, p.440.
- 17-02-1653 Les monges Tereses contra lo reverend Matheu Rotger en cert nom, pp.441-443.

- 13-03-1653 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 22 de gener i 11 de març de 1653 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 14 lliures 14 sous i 7 diners al reverend Matheu Rotger, pp.444-444v.
- 18-03-1653 Miquel Torres contra Son Axartell, pp.445-445v.
- 26-03-1653 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 22 de gener i 11 de març de 1653 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 11 lliures 11 sous i 11 diners a Miquel Torres, sabater, procurador del reverend Miquel Torres prevere beneficiat en la parròquia de Pollença, pp.444-444v.
- 03-04-1653 Miquel Amengual de Campanet, el procurador Felip Pascual notari, contra Son Axartell de Pollença, p.447.
- 28-05-1653 Dª Honofra Sureda i Verí, vídua, contra Son Axartell, p.448.
- 24-05-1653 Maria Campos i Axartell, muller de Jaume Axartell, contra creditors, en raó de la posta en subhastació pública de la possessió Son Axartell, p.449-449v.
- 06-06-1653 Joana Canaves, vídua, Maria Axartell i Campos, vídua, i procurador Bartomeu Roig, contra Dª Honofra de Verí, vídua, i altres, pp. 450-450v.
- 18-10-1652 Poder de Bartomeu Roig, escriptent, atorgat per Joana Canaves i Maria Axartell i Campos de la vila de Pollença, en poder de Joan Ferrer notari de Pollença, pp.451-451v.
- 03-09-1653 Domingo Terrassa, escriptent, contra lo dipòsit de la ànnua mercè de Son Axartell, pp.452-452v.
- 09-09-1653 Domingo Terrassa contra Son Axartell, p.453-454v.
- 16-09-1653 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que del dipòsit fet en son poder el 30 d'agost de 1653 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 14 lliures 11 sous i 4 diners a Domingo Terrassa, escriptent, a bon compte del crèdit de dit Terrassa per treballs de procura en la causa de concurs de creditors contra dita possessió, pp.455-455v.
- 25-09-1653 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, p.456-456v.
- 23-09-1653 Certificació amb el segell de la Universitat de la vila de Pollença, feta per Miquel Torres, notari i escrivà, sobre cert contingut del Llibre del Clavariat portat pel clavari de l'any 1653 Antoni Cabanellas dit de Sant Vicent, p.457.
- 22-09-1653 Poder atorgat pel jurats de la Universitat de Pollença l'any 1653: Josep Mas i Martorell, Guillem March, i Rafel Aulí dit de l'hort, al també jurat Pere March alies perot, en poder de Miquel Torres, notari i escrivà de la Universitat, pp 458-459.
- 26-11-1653 Los jurats de Pollença contra Son Axartell, pp. 460-460v.
- 20-10-1653 Certificació amb el segell de la Universitat de la vila de Pollença, feta per Miquel Torres, notari i escrivà, sobre cert contingut del Llibre del Clavariat, pp.461-462.
- 12-10-1653 Poder atorgat pel jurats de la Universitat de Pollença: Pere March alies perot, Guillem March, i Rafel Aulí dit de l'hort, al també jurat Josep Mas i Martorell, en poder de Miquel Torres, notari i escrivà de la Universitat, pp. 462v-463v.
- 29-11-1653 Personació del jurat Josep Mas i Martorell en la cúria del Sant Ofici, pp. 464-464v.

- 28-11-1653 Miquel Torres procurador del reverend Miquel Torres, prevere beneficiat en Pollença, contra Son Axartell, p.465.
- 28-11-1653 Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia contra Son Axartell, i documents annexes, pp.466-470v.
- 29-11-1653 Ursola Sellas, vídua, hereva i marmessora de Hieronima Sellas i Gonzales sa filla, contra Son Axartell, pp.471-471v.
- 03-12-1653 Miquel Torres sabater en lo nom com en la causa de graduació de Son Axartell, contra Ursola Sellas, vídua, pp. 472-474.
- 09-12-1653 Martí Seguí, notari, procurador de Rafel Font d'Alcúdia contra Son Axartell, pp.475-475v.
- 15-12-1653 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 30 d'agost i el 26 de novembre de 1653 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 16 lliures a Miquel Torres sabater, procurador del reverend Miquel Torres prevere, pp.476-476v.
- 16-12-1653 Personació del notari Martí Seguí, procurador de Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia, en la cúria del Sant Ofici, pp. 477-477v.
- 15-12-1653 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 30 d'agost i el 26 de novembre de 1653 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 33 lliures 15 sous i 1 dinar al notari Martí Seguí, procurador de Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia, fill i hereu de Francina Font i Cifre sa mare, pp.478-478v.
- 08-01-1654 La mare priora de les Tereses contra Son Axartell, p.479-479v.
- 10-12-1653 Cessió i consignació de 200 lliures per part de Dª Honofra de Verí i Sureda, vídua, a la mare sor Antonina de Concepció priora del convent de les descalces, contra el preu i ànnua mercè de la possessió Son Axartell per import de 40 lliures censals, p.480.
- 23-05-1654 La mare sor Antonina de la Concepció priora del convent de Sta. Teresa de Jesús de monges Carmelites descalces contra Son Axartell, p.481.
- 27-05-1654 Martí Seguí, notari, procurador de Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia contra Son Axartell, p.482.
- 30-05-1654 La mare priora de les Tereses contra Martí Seguí i el procurador Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia, p.483.
- 03-06-1654 Acte atorgat en la cúria del Sant Ofici de la Inquisició per Dª Honofra de Verí i Sureda, vídua, obligant-se sobre les 200 lliures consignades al convent de les Descalces, pp. 484-484v.
- 03-06-1654 Acte atorgat per Martí Seguí notari, procurador de Rafel Font, en la cúria del Sant Ofici de la Inquisició, pp.484v-485v.
- 03-06-1654 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 3 de març i el 21 de maig de 1654 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 65 lliures a sor Antonina de la Concepció priora del convent de Sta. Teresa de Jesús, pp. 486-486v.
- 16-06-1654 Manament dels inquisidors generals de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits fets en son poder el 3 de març i el 21 de maig de 1654 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 20 lliures 13 sous i 4 diners a Martí Seguí notari, procurador de Rafel Font de la Ciutat d'Alcúdia. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.487-488.

- 05-09-1654 Francesc Cabanelles, escrivent, contra Son Axartell i creditors, pp. 489-489v.
- 09-09-1654 Les monges Tereses contra Francesc Cabanelles, p.490.
- 16-09-1654 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Çafortesa de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de 53 lliures 3 sous fet en son poder el 5 de setembre de 1654 per Antoni Pont, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 52 lliures 5 sous a sor Antonina de la Concepció priora del convent de Sta. Teresa de Jesús. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.490v-491v.
- 22-09-1654 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Çafortesa de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de 60 lliures fet en son poder el dia present per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell, doni i pagui 59 lliures i 5 sous a la mare sor Antonina de la Concepció priora del convent de les reverendes monges descalces. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.492-493.
- 08-04-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de fet en son poder el dia 5 dels corrents per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 25 lliures i 6 sous a la reverenda mare sor Antonina de la Concepció priora del convent de les reverendes monges descalces de Sta. Teresa de Jesús. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.493-494.
- 30-04-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de fet en son poder el dia 5 dels corrents per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui a Llorenç Gaza exactor del Sant Ofici 1 lliura 3 sous i 8 diners, per son salari i bastretes dels deu encants se feren en dita vila en el mes de maig de 1653. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.494v-495.
- 24-04-1655 Francesc Cabanelles, abans procurador del comú de preveres de la parròquia de Pollença, contra Son Axartell, p.496.
- 26-04-1655 Miquel Torres en cert nom contra Son Axartell, p.497.
- 28-04-1655 Personació de Miquel Torres, sabater, procurador de Miquel Torres, prevere beneficiat de Pollença, en virtut d'acte rebut en poder del notari Nicolau Torres, en la cúria civil del Sant Ofici de la Inquisició de Mallorca, pp.497v-498.
- 28-04-1655 Personació de Francesc Cabanelles, escrivent, procurador del reverend comú de preveres de la parròquia de Pollença, en la cúria civil del Sant Ofici de la Inquisició de Mallorca, pp.498-498v.
- 11-05-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a

- que del dipòsit de 60 lliures fet en son poder el dia 5 del passat mes d'abril per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui a Miquel Torres, sabater, procurador de Miquel Torres, prevere beneficiat, 17 lliures 11 sous i 10 diners. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.499-499v.
- 13-05-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de 60 lliures fet en son poder el dia 5 del passat mes d'abril per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui a Francesc Cabanelles, escrivent, 9 lliures 8 sous i 8 diners, per les quals en sentència de concurs de creditors contra dita possessió publicada el 15 de desembre de 1648 obtingué com antic procurador del reverend comú de preveres de dita vila el grau 13, i aquelles li manen donar «per les causes i raons de nos ben vistes...». Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.499v-500v.
- 16-06-1655 La mare priora del convent de les Tereses contra Son Axartell, p. 501.
- 04-05-1655 Reconeixement fet per Dª Honofra de Verf i Sureda, vídua, obligant-se sobre 113 lliures 4 sous i 8 diners, cedides i consignades al convent de les Descalces, representat per la priora Sor Antonina de la Concepció, contra la ànnua mercè de Son Axartell, possessió segrestada i arrendada per la Cort de l'II-lustre Sr. Inquisidor, p.502
- 01-07-1655 Els jurats de Pollença contra Son Axartell, pp. 503-504v.
- 29-06-1655 Poder donat pels jurats de la Universitat de la vila de Pollença: Gabriel Jaume Vila, Antoni Cabanelles dit de St. Vicent, i Pere Vicens, al també jurat Bernat Cifre, per a rebre diners pertanyents a la Universitat «per raó de talles o qualsevol altres crèdits tinga en qualsevol personas depositarias...». Rebut per Miquel Torres, notari, i escrivà de la Universitat de la vila; pp.505-505v.
- 03-07-1655 Les monges Tereses contra los Jurats de Pollença, pp. 506-507.
- 06-07-1655 Personació del jurat Bernat Cifre en la cúria del Sant Ofici de la Inquisició, en nom i representació dels Jurats de Pollença, pp.508-509.
- 07-07-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit fet en son poder el dia 5 del passat mes d'abril per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell doni i pagui a Bernat Cifre jurat i síndic de la vila de Pollença 16 lliures i 5 sous. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.509-510.
- 07-07-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit de fet en son poder el passat dia 5 d'abril i dia 6 de juliol per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 29 lliures 10 sous i 6 diners a la reverenda mare sor Antonina de la Concepció priora del monestir i convent de les descalces de Sta. Teresa de Jesús. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.510v-511.
- 09-08-1655 Jaume Axartell contra sos creditors, pp. 512-513v.

- 11-08-1655 Manament fet pels inquisidors del St. Ofici, ateses les raons instades per Jaume Axartell,¹¹ a Antoni Pont, conductor de Son Axartell, per a que les 20 quarteres de blat que té pendents les entregui a Jaume Axartell, pp.513-513v.
- 30-08-1655 La mare priora del convent de Sta. Teresa de Jesús de Ciutat, contra Jaume Axartell, p. 514-527v.
- 08-10-1655 Les Tereses contra Jaume Axartell i creditors, pp.528-528v.
- 12-10-1655 Miquel Torres, procurador de Miquel Torres prevere, contra Son Axartell, p.529.
- 22-10-1655 Obligació i fiança de Miquel Torres, pp.529v-530.
- 23-10-1655 Obligació i fiança de Dª Honofra de Verí i Sureda, vídua, per les Tereses, pp.530-531.
- 23-10-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, procurador general del Magnífic Leonard Burgues de l'hàbit d'Alcántara son pare, dipositari del Sant Ofici, ara absent del Regne, per a que del dipòsit fet en son poder el passat dia 6 d'octubre per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de la possessió dita Son Axartell de Jaume Axartell, doni i pagui 20 lliures i 10 sous a Miquel Torres, procurador de Miquel Torres, prevere beneficiat de Pollença. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.531-533.
- 17-02-1656 La mare priora del convent de Sta. Teresa de Jesús de Ciutat, contra Jaume Axartell, p. 534.
- ??-??-1655 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits de 5 lliures fet per Joan Vaquer el passat dia 23 d'octubre per compte de Son Axartell, i de 55 lliures 5 sous fet per Antoni Pont de la vila de Pollença, conductor de dita possessió de Jaume Axartell, doni i pagui 59 lliures 4 sous i 11 diners a la mare Maria de Jesús del monestir i convent de Sta Teresa de Ciutat de Mallorca. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.534v-536.
- 13-03-1657 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsits, un de 49 lliures 19 sous fet el dia 11 de mars per Antoni Pont de la vila de Pollença, abans conductor de Son Axartell, i altre de 60 lliures fet per Miquel March, ara nou conductor de dita possessió de Jaume Axartell, doni i pagui 59 lliures 4 sous i 11 diners a la mare Maria de Jesús del monestir i convent de Sta.Teresa de Ciutat de Mallorca. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.537-537v.
- 03-07-1655 Los jurats de la vila de Pollença contra la possessió dita Son Axartell, pp.538-538v.
- 30-07-1657 Poder atorgat davant el notari Miquel Torres pels jurats de la Universitat de la vila de Pollença de l'any 1657: Jaume Martorell dit de l'hort, Jaume Vila fat, i Joan Canaves de Mastaguera, al també jurat Barthomeu Cifre «per a que pugue rebre totas y qualsevols quantitats de diners de dita nostra Universitat diguts per raho de tallas y semmanas de qualsevols personas depositarias (...) et signanter las tallas dela pocsessio dels hereus de M^o Jaume Axartell dela curia del Señor Inquisidor y de lo rebut ne pugue fer apocha, o, apochas, o, albera, o, alberans...», p.538b.
- 02-07-1657 Certificació de Miquel Torres, notari i escrivà de la Universitat de Pollença sobre cert contingut del Llibre del Clavariat, portat pel clavari Guillem

¹¹ En paraules dels inquisidors: «que son notorias y mouhen nostron animo».

- Cifre de Coloñya, en que les talles pendents sumen 22 lliures i 15 sous, (14 setmanes a raó de 32 sous i 6 diners per setmana), p.539.
- 05-07-1657 Miquel Torres, procurador, contra Son Axartell, p.540.
- 07-07-1657 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsit de 48 lliures 10 sous fet el 29 de juny per Miquel March, fill d'Antoni de la vila de Pollença, conductor de la possessió Son Axartell de la vila de Pollença, doni i pagui 22 lliures 4 sous al jurat i síndic de dita vila Barthomeu Cifre. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.541-541v.
- 07-07-1657 Obligació i fiança de Miquel Torres, pp.542-542v.
- 07-07-1657 Manament dels inquisidors generals del Sant Ofici de la Inquisició de la Ciutat Diòcesi i Regne de Mallorca al Magnífic Tomàs Quint de l'hàbit de Santiago, dipositari del Sant Ofici, per a que dels dipòsit de 48 lliures 10 sous fet el 29 de juny per Miquel March, fill d'Antoni de la vila de Pollença, conductor de la possessió Son Axartell de Jaume Axartell de la vila de Pollença, doni i pagui 17 lliures 13 sous i 10 diners a Miquel Torres sabater, procurador de Miquel Torres, beneficiat a l'església parroquial de Pollença. Firmat pel Dr. D. Mathias Santos de San Pedro, inquisidor de Mallorca; pp.543-543v.
- 14-01-1658 Jaume Axartell contra creditors, pp. 544-544v.

Apèndix B

Transcripció —parcial o completa— d'alguns dels documents continguts a l'expedient, que es citen.

DOC. 1

06-10-1644

Capbreu, fet l'any 1568, del benefici de 16 £ censals instituït per Jaume Axartell en lo altar major de la Iglesia de Pollença el 16 de juny de 1448, pp.84-86v.

«..... Item fa a dit benefici Jaume Axartell fill y hereu del honor Antoni Axartell, dit de la font, setze lliures, dich 16 £ censals tots anys en la festa de St. Michel de setembre, per la sua pcessio te en la dita vila, o, terma de Pollença, per la qual passa lo cami real per lo qual se va de la dita vila a la Ciutat. y affronta la dita possessio ab la pcessio de Matheu Vila de Binimaymo, ab carrero de Binimaymo, y de altre part ab pcessio dita den Rotger de Pere Terrassa, y de altre part ab montanya de Bernad Ciffre de Colonia y de altre part ab pcessio den Llompard are den Sureda...»

DOC. 2

22-04-1648

Carta dirigida per Sebastià Fiol, notari, oficial del Sant Ofici, al Molt Il·lustre Senyor Inquisidor General, en la que li sol·licita mani fer graduacio general entre creditors, p.94.

«Molt Ilustre Senyor Inquisidor

Sebastià Fiol notari oficial del Sant Offici, ab lo millor modo que pot, diu que ell com hereu universal que es del Rd Juan Auli prevere difunt mitjançant son ultim testament firmat en poder de Antoni Ferragut notari de Mallorca sots a 3 del med de Janer 1641. Es creditor sobre la possessio dita Son Axartell de la vila de Pollença en cent quaranta lliures per pensions digudes de 16 £ censals fa i es tinguda fer dita possessio al benefici fundat per Jaume Axertell en la esglesia parrochial de la dita vila de Pollença lo qual benefici possehy per molts anys vivint dit Auli prevere per les quals pensions li son degudes dites 140 £. I com molt Illtre. Sor. lo dit censal de dites sia lo primer y anterior censal que dita possessio fa a dit benefici que ninguna altra censal conforme los actas en la present cort ja alias exhibitos y en aquells consta clarament de la prioritat de dit censal y per quant dita possessio vuy se troba arrendada per la present cort a instancia de creditors contra de aquella y per lo dita arrendament y annua merce de aquella se troben y hajen alguns diners deposats en dita cort. Demana perço y supplica dit Fiol notari sia V.S. servit manar fer *graduatio general inter creditores* axi per la dita annua merce de la dita possessio com per tots los creditors censalistes contra de aquella oposats per declaratio dels quals se fassa dita *graduatio de primo ad ultimi* peraque chadequal tinga son grau clar y liquid y puga demanar son credit (...)

DOC. 3

14-05-1648

Joan Serra notari procurador del Tribunal del Sant Offici de la Inquisició contra Jaume Axartell i creditors. pp. 160-161v.

«Molt Illustre Senyor Inquisidor

Joan Serra notari procurador del fisc del Sant Offici de la Inquisicio del present Regne de Mallorca diu que en dit nom es creditor contra de Jaume Axertell de la vila de Pollensa en mil lliures en pagar les quals per a gastos del Sant Offici fonch condemnat en per rahó de la mort de Pere Jordi Alemany familiar del Sant Offici en dita vila de Pollensa los anys passats, o, en la qualitat que se vera de aquelles resta devent deduhit lo poch se ha cobrat: per ço al present se tract de fer *graduatio* de bens de dit Axertell concurs de creditors oposats a la annua merce que de la possessio dita Son Axertell de dit Jaume Axertell ordenada de orde y manament de l'antecessor de V.S. fa lo conductor de aquella oposantse. Per ço a dita *graduatio* supplica sia V.S. molt Ill^o servit asenyalarli per dit son credit lo lloch y grau que de dret li competeix fent per dit effecte presentacio de dita *condempnatio* y demes documents necessaris *ut ecce....*»

DOC. 4

03-10-1648

Juana Canaves vídua, curadora de l'herència de Jaume Axartell son marit i de Jaume son fill, contra els creditors de la annua mercè de Son Axartell, pp. 194-203.

«Diu Juana Canaves vidua curadora de la herentia de Jaume Axertell son marit y de Jaume Axertell son fill (...) que se ha tingut notitia que alguns pretesos creditors contra dita herentia demanen mandatos, o, grau en sententia de *graduatio* alguns dels quals son pagats, y altres no son creditors...»

DOC. 5

15-12-1648

Sentència de graduació feta per la Inquisició en el procés de causa civil dels acreedors contra Jaume Axertell, pp.220-223v.

«Visto por nos los Inquisidores Apostólicos contra la heretica pravedad y apostasia en la presente Ciudad Diocesis y Reyno de Mallorca un proceso de causa civil que ante nos ha pendido y pende entre partes de la una acrehedores contra los bienes de Jayme Axertell de la villa de Pollença actores demandantes y de la otra reo defendiente el dicho Jayme Axertell sobre y en razon ett.

Chistri nomine. invocato

Fallamos attento los autos y meritos deste dicho processo que devemos de graduar y graduamos a los suso dichos acrehedores opuestos contra la possession y annuas mercedes de Son Axertell en la forma y manera siguiente. Y en primer lugar ponemos y graduamos al scrivano de la causa por el slario del juez costas del proceso y lo demas que se deve pagar de los dichos bienes-

Item en el 2º lugar ponemos y graduamos a los jurados de la villa de Pollença por lo que revera se les deve de tallas segun las attestaciones de Antonio y Miguel Torres notarios de 4 .feb. y 30. de Abril de 1648-

Item en 3º lugar ponemos y graduamos a Miguel Torres pre. beneficiado en la Iglesia de dicha villa de Pollença por las pensiones vere devidas de aquellas 16 £ censuales que tiene derecho de recibir sobre la possession de Son Axertell por disposition testamentaria de Jayme Axertell su dueño segun que consta por el libro de capbreo fecho el año 1568-

Item en el mismo lugar ponemos y graduamos a Sebastián Fiol notario como heredero por sus medios del Reverendo Joan Auli pr. beneficiado que fue en la dicha Iglesia por aquellas 140 £ por quales se opuso y pidio grado, o, las que veramente constare deversele de pensiones discurridas el tiempo que posseio el dicho beneficio, segun se ajusta por los documentos que ha presentado-

Item en el 4º lugar ponemos y graduamos al Licenciado Guillem Barrera pr pr. comendador de San Antonio como procurador de Francina Cifre viuda de Joan Font heredera por sus medios de Miguel Roger de Alcudia por las pensiones vere devidas de aquellas 3 libras censuales que Pere Joan Axertell vendio al dicho Roger sobre el allodio de la possession de Binicreixent vulgarmente dicha y llamada den Axertell de la Font con auto de 9. março de 1572 ante Pedro Font notario-

Item en 5º lugar ponemos y graduamos a Doña Onofre de Veri y Sureda viuda sucediendo por sus medios a D. Fray Ramon de Veri del habito de San Juan comendador de Orla en el Principado de Cataluña por las pensiones vere devidas de aquellas 40 £ censuales que Pedro Juan Axertell hijo y donatario de Jayme Axertell se encargo sobre la dicha possession de Son Axertell a favor del dicho fray Ramón de Veri con auto de 13. de Junio 1572 en poder de Jayme Oliver notario-

Item en el 6º lugar ponemos y graduamos a Ramon Alemany pre. en nombre del Reverendo Comun de dicha villa de Pollença por las pensiones vere devidas dela charidad y limosna del officio cantado que Margarita Auli y Axertell dispuso se celebrara perpetuamente en la dicha Iglesia como parece por su testamento otorgado en 3. de Abril de 1581 en poder de Antonio Auli

notario con que primero asi por este credito como por los demas que se le señalaron en dicho nombre haya y deva legitimas su persona presentando procura-

Item en 7ª lugar ponemos y graduamos al dicho Ramon Alemany en dicho nombre por las pensiones que veramente huvieran discurrido devidas por la limosna del officio cantado de Jayme Axertell dicho de la Font deo y dispuso en su testamento otorgado en 17. de octubre de 1586 ante el dicho Antonio Auli notario-

Item en 8ª lugar ponemos y graduamos a Madalena Martorell y Axertell por aquellas 900 £ que Catherina Martorell su madre constituyo en dote a Jayme Axertell el tiempo y quando trato de casarse con el, segun parece por los capitulos matrimoniales otorgados ante Joan Campamar notario en 29. de Julio 1607. Las que parece recibio el dicho Jayme conforme el tenor de los sponalitos y asi bien la graduamos por ls derechos dotales en el expressados (...).

Item en el mismo lugar ponemos y graduamos a la dicha Madalena Martorell y Axertell por lo que veramente deve haver por razon de aquellas cien libras que con decreto presidal de 15. de Febrero 1628 le fueron tassados cada un año por alimentos por causa de los dichos sus creditos-

Item en el 9ª lugar ponemos y graduamos al dicho Ramon Alemany en dicho nombre por la charidad y limosna del officio cantado y aniversario perpetuo que Mº Jayme Axertell de la possession de Binicreixent ordeno y dispuso se celebrara en la dicha Iglesia mediante su testamento otorgado en priemro de Diciembre de 1616 ante Pedro Fiol notario por lo que veramente deve haver de pensiones que hayan discurrido-

Item en el 10. lugar ponemos y graduamos al dicho Ramon Alemany en dicho nombre por las pensiones vere devidas de aquellas ocho libras censuales que Blas Cifre vendio al Reverendo Viceprior y beneficiados de dicha Iglesia de Pollença con auto otorgado en 9. de febrero 1628 en poder de Antonio Torres notario a prestacion de las quales era tenido Pedro Joan Axertell al dicho Cifre como se enuntia en dicho auto atento no se ha contradicho-

Item en el 11. grado ponemos y graduamos al dicho Alemany en dicho nombre por las pensiones de aquellos nueve sueldos censuales que Pedro Joan Axertell hijo y heredero de Jayme Axertell reconocio y confesso hazer por Março de cadaun año al dicho comun por causa de sufragios como parece por attestacion de Antonio Juan Pasqual notario en 13. de Agosto 1570.-

Item en el mismo lugar ponemos y graduamos al dicho Alemany en dicho nombre por las pensiones de aquellos nueve sueldos censuales que el dicho Pedro Joan Axertell reconocio tambien dicho dia ante el dicho notario hazia cada un año por el mes de Agosto al dicho comun por razon de sufragios segun attestacion que se ha presentado-

Item en el mismo lugar ponemos y graduamos al dicho Alemany en dicho nombre por las pensiones vere devidas y no pagadas de aquellos diez sueldos censuales que por razon de sufragios confesso el dicho Pedro Joan Axertell era deudor cada un año por el mes de setiembre al dicho Reverendo comun segun consta por attestacion de dicho Antonio Joan Pasqual notario en 15. de Agosto 1570-

Item en 12. lugar ponemos y graduamos a dicho Alemany en dicho nombre por las pensiones de otros diez sueltos censuales que el dicho Pedro Joan Axertell confesso era deudor al dicho Reverendo Comun perpetuamente cada un año a primero de setiembre por razon tambien de sufragios como parece por attestacion de 6. de Enero de 1571 de dicho Antonio Joan Pasqual notario-

Item en 13. lugar ponemos y graduamos al dicho Alemany en dicho nombre por las pensiones vere devidas de aquellas dos libras ocho sueldos y

ocho maravedis censuales que Jayme Axertell parece devia al Canonigo Borrás y que pertenecen agora al dicho comun segun attestacion de Joan Antonio Torres notario de 24 de Abril de 1648, reservandole derecho pra que haziendo constar in alio juicio de la creacion de dicho censo pueda ser mejorado de grado y assibien le hazemos la misma reservation respeto de los grados 10.11. y 12. paraque haziendo constar del origen y fundacion de los dichos sufragios y creacion de censos a que tienen respeto los dichos grados pueda ser mejorado en ellos-

Item ponemos y graduamos a Matheu Reus pre. que fue de dicho Reverendo Comun los años de 1632 y 1633 por lo que veramente se le deve en dicho nombre respeto de dichos dos años por razon de dichos sufragios y censos señalandole los mesmos grados que al dicho Alemany en dicho nombre attento las 14 £ 25 s 7 d censuales porque respeto de cada un año se opone se componen de las mismas nueve partidas contenidas por menos en los grados que se han señalado al dicho Alemany dandole empero prelación en caso de haver satisfecho por aquellas al dicho comun el tiempo que fue su procurador-

Item ponemos y graduamos a Francisco Cabanellas procurador que tambien fue del dicho Reverendo comun los años 1638 y 1639 por las 9 £ 8 s 8 d. que pide desta de su tiempo, o, lo que se vera se le deviere señalandole los mesmos grados y con prelación al dicho comun en caso de haver dado satisfaccion de su tiempo-

Item en 14. lugar ponemos y graduamos a Joan Serra notario procurador del fisco deste Santo Oficio por aquellas mil libras en que dicho Jayme Axertell de Pollença fue condenado por sentencia deffinitiva fecha y publicada en diez de desiembre de 1635 como parece por testimonio de Christoval Muños secretario desta Inquisition de 23 de mayo 1648, o, por lo que dellas veramente fuere deudor-

Y en quanto a la oposicion de Hyeronma Gonsales consignataria de Pau Blanquey y Gabriel Selles en cierto nombre por aquellas quinze libras de numero de 20 £ contenidas en la polissa entabla que hizo y firmo el dicho Jayme Axertell en 20 de noviembre 1632 a favor de Joan Domenge porque desta intencion no conta de la manera que constar deve le imponemos silencio en la dicha su pretencion reservandole derecho para mejor probarla en otro juicio y mandamos que segun la orden y firma desta graduacion se haga pago a los dichos acrehedores obligandose primero y dando fiança de estar a derecho con otros qualesquiera (...) y por esta nuestra sentencia definitiva juscando asi lo pronuntiamos, sentenciamos y mandamos en estros escritos y para ello *pro tribunali sedendo.*»

DOC. 6

31-01-1649

Poder notarial, rebut per Antoni Torres notari, dels jurats de Pollença a l'honor Miquel Aloi, p.234.

«Die xxxi mensis January Anno a natte. dmi. 1649

Nos Josephus Mas et Martorell, Augustinus Castell, Franciscus Cabanelles. et Joannes Auli Jurati anno presentí universitatís villa Pollentia de Grat fem fem sindicat al honor Miquel Aloi de dita vila absent per substitut y llevador del clavariat del present any de M^o Sebastia Martorell gallardo per a que en nom nostro de nostra universitat pugue reber lo que nos es estat adjudicat ala cort del señor Inquisidor y semmanes deuen los hereus de M^o Jaume Axertell, o, del depositari y del rebut ne puga fer albera tant com si nosaltres dits jurats fossim presents ...»

DOC. 7

02-04-1651

Suplicació dels dominics a la Universitat de Pollença per aconseguir diners per a poder continuar les obres del convent de Sant Domingo, i resposta del Consell, p.337v-338.

«Honorables Señor y Sant Consell

Diu lo P. Presentat fra Antoni Cladera Prior del Convent de Nostra Señora del Roser de la present vila de Pollença y Pares de dit Convent a vostres mercés qualment ha molts mesos que van obrant per fer la Iglesia del dit Convent y costa molta quantitat per dit efecte com a tots vostres merces es notori. Per tant dit P. Presentat Cladera y sos companions pares de dit convent supplican a tots vostres merces sien servits offerir y donar alguna quantitat de diner peraque dita obra sepa anant y sera a honra de tot el poble y ho rebran a singular merce *omni meliori modo ...*

Sobre la qual propositio y suplicacio discoreguts los vots de un a laltre com se pertany per lo que fonch conclus, resolt, y determinat per tot lo Consell (...) ques fassa una semmana per dit efecte en que hi contribuessin los franchs pagadora dita semmana per a St. Joan de Juny primer vinent.

Testimonis Antoni Pau y Joan Piza missatges de dita vila

Michael Torres *nottarius ac scriba universitatis ville Pollentia*»

DOC. 8

18-03-1652

Fra Bartomeu Cifre de l'orde de Sant Domingo al Molt Illustre Inquisidor del Sant Ofici, p.385.

«Molt Illustre Inquisidor

Fra Bartomeu Cifre de l'orde de Sant Domingo, economo del convent de Nostra Senyora del Roser de la vila de Pollença diu que ab determicacio de Concell dela Universitat de dita Vila fonch indicada y determinada una talla,o, semmana per los moradors de aquella vila pagadora, en ajuda dela fabrica dela Iglesia del Convent de dita Vila y en efecte han anat cobrant de dits particulars y com un dells sia Jaume Axartell ausent del present Regna per los bens te y posseyyex en aquella Vila per los quals li especta pagar per dit tall 1 £ 15 s la qual quantitat no ha pogut cobrar del conductor de la possessio de dit Axartell per tenirla com diu arrandada per esta Curia del Sant Ofici en a qual se ha feta graduacio entre creditors de dit Axartell, per lo que no pot pagar cosa alguna sens expressa orde y mandato de Vostra Señoria: per tant atento que los tallis en la referida Sentencia de Graduacio estan collocats en primer lloch que de jure els competex: suplica per ço sia V.I.^o servit tenir per be manar pagar a dit economo la dita quantitat, o, diners de dita annua merce si sen troban depositats o ultim provehirli una lletra ab virtud de la qual se man a dit conductor li pach la susdita quantitat a conta de la tersa haura de depositar lo que rebra a singular merce...»

DOC. 9

18-03-1652

Manament dels inquisidors generals per a que es paguin 2 lliures 15 sous i 8 diners a fra Bartomeu Cifre de l'Orde de Predicadors, p.388-389v.

«Nos los Inquisidores Apostolicos contra la heretica Pravedad y Apostasia en la present Ciutat diocesis y Regne de Mallorca ab tenor de las presents diem y manam al magnífich Leonard Burgues del habit de Alcantara depositari del St. Ofici, que dels deposits fets en son poder als 26 Octubre 1651 y 21 Janer propassat per Antoni Pont conductor de la possessio dita Son Axartell de Jaume Axartell de la vila de Pollença done y pach liberament al P. fra Barthomeu Cifre prevere de l'Orde de Predicadors de St. Domingo y Economo del Convent de Nostra Señora del Roser de dita vila, cinquanta sinch sous y vuit diners diem 2 £ 15 s 8 los quals li manam donar, ço es 1 £ 15 s per una talla de la qual en dit nom te lloch de cobrarla de dit Axartell en ajuda dela fabrica de la Iglesia de dit convent, ab determinacio del Consell de dita vila de 2 Abril 1651 y los restants 1 £ 8 diners per tants ne ha bastrets per gastos de la petitio a nos lo die present presentada, al peu de la qual fonch nos provehit *expediente mandata in continenti* (...)

Licenciado F. Miguel Lopez de Villa Eguinoa»

DOC. 10

28-09-1652

Joana Canaves i Axartell, vídua, contra els creditors, p.431.

«Molt Illustre Inquisidor

Joana Canaves y Axartell vídua de Jaume Axartell diu que estos dias pasats passa de esta millor vida Jaume Axertell son net per la funeraria del qual lo reverend Jaume Gornals prevere paga de diners seus propis 34 £ 4 s 2 conforma la llista de albarans (..) foran pagades per los mermessors de les quals li te firmat albara de debiteri é com molt Ill^o Sr. los bens de dita supplicant y del dit son net y pare de aquell consistescan tots ab una possessio dita Son Axartell sequestrada per esta curia la qual esta arrendada per annua merce de 180 £ pagadores ab tres tersas y la supplicant estiga impossibilitada de pagar a dit Gornals prevere las sobreditas 34 £ 4 s 2 gastadas per aquell ab dita funeraria y arriba de fer dir alguna missa per la anima de dit son net per ser pobrissima per tant para socorre a tan extrema necessitat demana y supplica a V.Ill^o sia de son servey manar se li entrega per lo effecte de sus dit una tersa de dita annu merce que ve a importar 60 £ la primera que caura y per dit effceta manarli despedir mandatos contra de Antoni Pont arrendador de aquella que ho rebra a singular gratia favor merce y caritat (...)

DOC. 11

14-02-1653

Mateu Rotger, prevere de la vila de Pollença, contra Son Axartell, pp.439-439v.

«Molt Illustre Senyor Inquisidor

Matheu Rotger prevere de la Vila de Pollença, diu que per la experientia ha tingut lo Rd. Comú de preveres de dita Vila en tenir procurador *ad exigendu* los censals que te dret de rebre dit Comu per los sufragis que cada die van celebrant per animas de particulars de dita vila, han elegit la via de alguns anys á esta part, repartirse aquells cada any per torn: y com molt Illustre Señor en lo repartiment ques feu lo any passat de 1652 haje tocat a la sua part entre altres censals haver de cobrar 14 £ 14 s 7 d à prestatio de las quals es tinguda fer, al dit Rd. Comú, la possessio dita Son Axartell de Jaume Axartell de dita vila, sequestrada per esta curia civil, y de la qual se ha fete graduatio entre sos creditors , un dels quals es dit Rd Comu graduat en diferents graus per diffarents censals y obras pias, y hage tengut noticia que en poder del Depositari del St. Offici hi ha diners procehits de la annua merce de dita possessio, de hont pot tenir satisfactio de dita quantitat. Perço demana y supplica sia V.S. molt Ill. servit manar despachar mandatos per ditas 14 £ 14 s 7 ates es poca quantitat que ademes sera obra de misericordia per ser el supplicant un pobre ecclesiastich necessitat sens benefici, y sols acullit en dit Comú, ho rebra a singular gratia y merce»

DOC. 12

24-05-1653

Maria Campos i Axartell, muller de Jaume Axartell, contra creditors, en raó de la posta en subhastació pública de la possessió Son Axartell, p.449-449v.

«Molt Ill^o Sr.

Maria Campos muller de Jaume Axartell diu que ly ha vingut a notitia que a instantia del pr. fiscal de la present curia se ha posada en publica subhastatio la possessio dita Son Axartell propia de dit Jaume Axartell son marit per occasio de cert credit preten tenir contra de aquell é com molt Ill^o Sr. la dita possessio estiga arrendada y de la annua merce de aquella puga dins breu temps esser pagat lo pr. fiscal per ser lo seu credit com preten de circum circa de 500 £ si be la supplicant enten que fet la llegal compta sera molt menos majorment estant de per mi que los demes creditors se contentan que nes vera aquella per haver ja cobrat molt bona part de sos pretesos credits los anys passats pertant demana y supplica a V.S. molt Ill^o sia de son servey manar que les annuas merces de dita possessio se entregan a la dit pr. fiscal axi com aniran discorrent aquellas y que los demes creditors per hara tingan passientia ates han ja cobrades las atrasades y conforme han dit se contentan se fassa ab esta forma y enconsequentia manar sobreveura la subhastatio predita per no aparexr justa que haja de vendra un immobra preciós de valor de passadas quinza milia lliuras per una tant modica quantitat que ho rebra a singular gratia merce, favor y caritat ett.»

DOC. 13

01-07-1655

Els jurats de Pollença contra Son Axartell, pp. 503-504v.

«Los Jurats de la vila de Pollensa dihuen, que Jaume Axartell de dita vila y los bens que possehex en ella es debitor a aquella Universitat en vuytanta quatre lliures y deu sous per talles fetas en los anys 1562. y 1653.

1654. y fins vuy en 1655. com resulta de les fens que presentan *ut ecce*, ço es per 1652. en 21 £ per 1653. en 10 £ 10 s per resta de 31 £ 10 s. per 1654. en 22 £ 2 s per 1655. en 16 £ 5 s. y en dit any 1653. y se ha de pagar lo tall general en 14 £. que tot son ditas 84 £ 10 s. I com molt Ille. Sr. lo credit demunt dit sia lo mes privilegiat de tots los demes creditors, i dits supplicants i aquella vila estigan vexats de diferents execucions a que no poden acudir per estar tan alcansada com es notori, supplica a V. S. sia servir manat sels pague dita quantitat, i per are lo que lo conductor de Son Axartell ha de depositar lo die de dema que amesque, ett^a ho rebran a singular merce, i gracia ett...»

DOC. 14

09-08-1655

Jaume Axartell contra sos creditors, pp. 512-513v.

«Molt Ill^o Sr Inquisidor

Jaume Axartell de la vila de Pollença diu que ha circa de vint anys se partí del present Regna per effecta de anar a servir a sa Real Magestad (que Deu guard) com en effecta en dit temps ha sempre servit fins lo corrent any que es arribat en lo present Regna y ha trobat que encontinent se parti de aquest Regna li foren seqüestrats tots los bens senyaladament una possessio dita Son Axartell situada en lo terma de dita vila de Pollensa y sempre las annuas merces de aquella se son deposadas per la present curia y distribuïdas entre creditors oposats a dit sequestra et de facto lo dia present se troba aquella arrendada per compta de la mateixa curia i aximatex de deu quarteras forment per reho de las quals se deuen las deu quarteras de lo any propassat y las deu del corrent any i com molt Ill^o Sr lo supplicant sia persona de estament y a causa del poch socorro com que acudeix sa Real Magestad a sos soldats he arribat en aquest Regna ab señora pobresa y tambe la sua familia com son muller, mara y infants que ha de (...) y per dit effecta a causa de dit sequestra nos (...) les de cosa alguna de sos bens y arriba per (...) ...guda haja patits molts gastos notoris a V.I. (...) los quals com a notoris se passen ab silenti y (...) intermedi de temps ha estat fora del Regne (...) de dita sa familia no shan poguts valer de cosa alguna de dits sos bens de talmanera que per lo enterro de un fill seu *teste processu* no fonch possible alcansar quantitat alguna per pagar dit enterro *et de jure* ... per tant demana y supplica a V.I. Molt Ill^o sia de son servey manar se li entregan las ditas vint quarteras de forment digudas per Antoni Pont arrendador y conductor de dita possessió ço es deu per raho del present any y altrás deu per occasio del any propassat y per dit effecta despachy los mandatos necessaris que a mes de a ser à justitia ho rebra a singular gratia merce favor y caritat *omni que licet ett.*»

DOC. 15

14-01-1658

Jaume Axartell contra creditors, pp. 544-544v.

«Molt II-la. S. Inquisidor

Jaume Axartell de la vila de Pollença diu que per (...) de V.I. fonch condemnat en pagar mill lliuras en conformitat de la qual condemnatio a instancia del procurador fiscal li fonch sequestrada la sua possessio dita Son Axartell situada en lo terma de dita vila a lo qual sequestra se oposaran

diversos creditors e com molt IIIº Sr lo dit provisor fiscal estiga pagat y satisfet de dita condemnatio y axibe alguns dels creditors que si oposaran y estiga averiguat ab los qui no estan cumplidament pagats y satisfets que son los infrascrits los quals se contentat que se aliber lo dit sequestra (...) facto aliberan llurs oppositions en aquell fets per tot lo qual demana y supplica a V.I. molt IIIº. sia de son servey aliberar la sobredita possessio del sequestra en que (..) paraque in inventum puga apareixer tant de la (...) los infrascrits com tambe de la aliberatio que se (...) continua en lo proces fulminat entre de dits creditors (...) es de justitia ho rebra a singular gratia y merce (...) ett.

Signatura

Signatures:

D. Honofra de Verí y Sureda vº,	Juan Serra,
Dr Fr. Domenech prevere,	El Dr. Gabriel
Martorell,	
Antoni Reig prevere y beneficiat,	rector de Petra (...)
J. Guarnals, prevere y beneficiat	Maria de
....il·legible.....	
Juan Sureda prevere y beneficiat	Jo M
Balle.....il·legible.....	
Ramon Cifre prevere y beneficiat	Miquel Torres
Pere Juan Bosch prevere	
Joan Cladera prevere y acullitil·legible.....	
Jaume Martorell, Jurat	
(Jaume Guarnals prevere firma per lo Jurat Joan Canaves)	
Bartomeu Cifre, Jurat »	

RESUM

El present treball estudia un lligall de l'arxiu privat de Ca'n Danús de Pollença. Es tracta d'un expedient de la primera meitat del segle XVII de gairebé cinc-cents documents, originat pel segrest d'una important possessió de Pollença al seu propietari per part de la Inquisició, per a fer efectiu el cobrament d'una multa molt elevada, a la que fou condemnat per ser sospitós en la mort d'un familiar del Sant Ofici a Pollença bàsicament conté la corresponent correspondència dels creditors o censalistes amb l'Inquisidor, datada entre 1628 i 1658. Es destacable l'impacte que aquest segrest produí en l'entramat econòmic format pels nombrosos creditors, obligant, després d'una etapa caòtica, a l'establiment d'un ordre o prelación per tal d'ordenar els drets de cadascun d'ells.

ABSTRACT

This work presents a file belonging to the private archive of Ca'n Danús of Pollença, in Mallorca. The file is composed by nearly five hundred documents, dated between 1638 and 1658, which were originated by the seizure of an important estate of Pollença in the 17th century by the Santo Oficio de la Inquisición, because his owner was accused of being suspicious in the violent death of a local member of this institution. More relevant file's aspects are the impact on the economic framework of creditors (persons or institutions who received an economic contribution from the production of the property), and how, after a chaotic period, an ordering by relative priorities was carried out in order to prevail all the individual rights.